

بررسی تاثیر ارتباط بین والدین و فرزندان در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

The study examines the impact of parent-child relationship on students' academic achievement.

سمیه احمدی چلوبی

کارشناس آموزش ابتدایی، فرهنگیان شهرستان اردل، چهارمحال و بختیاری.

چکیده

با توجه به اهمیت ارتباط بین والدین و فرزندان در پیشرفت تحصیلی، لازم است تلاش‌هایی برای بهبود و تقویت این ارتباطها انجام شود. از روش‌هایی مانند ارتباط موثر و فعالیت‌های مشترک والدین و فرزندان، توجه به نیازهای روانشناختی فرزندان و ارائه حمایت و انگیزه مناسب و ... می‌توان بهره برد. ارتباط بین والدین و فرزندان نقش حیاتی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. این ارتباط، با فراهم کردن حمایت، توجه و راهنمایی مناسب برای فرزندان، انگیزه آن‌ها را افزایش می‌دهد و بهبود عملکرد تحصیلی آن‌ها را تسهیل می‌کند. عوامل مختلفی در ارتباط والدین و فرزندان تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی است. سبک تربیت، نوع ارتباط والدین و فرزندان، حمایت و انگیزه والدین، و نیازهای روانشناختی فرزندان از جمله این عوامل هستند که می‌توانند به طرز قابل توجهی بر پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار باشند. برای بهبود و تقویت ارتباط بین والدین و فرزندان، می‌توان از روش‌هایی مانند برقراری ارتباط موثر و فعالیت‌های مشترک، توجه به نیازهای روانشناختی فرزندان، ارائه حمایت و انگیزه مناسب، و ایجاد محیطی پشتیبان کننده در خانه و مدرسه استفاده کرد.

واژگان کلیدی: والدین، دانش‌آموز، پیشرفت تحصیلی، رابطه اجتماعی.

مقدمه

انگیزه تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری محسوب می‌شود و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌دهد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. انگیزه به عنوان سازه اساسی در یادگیری محسوب می‌شود. ارتباط بین والدین و فرزندان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. این ارتباط، به عنوان یک رابطه اجتماعی گرانبها و پایه‌ای، به توانایی والدین در ارائه حمایت، توجه و راهنمایی به فرزندان خود دامن می‌زند. این مقاله با هدف بررسی تأثیر ارتباط بین والدین و فرزندان بر پیشرفت تحصیلی دارد. موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بسیاری از عوامل دارد و یکی از این عوامل، ارتباط بین والدین و فرزندان است (شیرازی و همکاران، ۱۳۹۶).

ارتباط بین والدین و فرزندان به طور کلی به دو جنبه فیزیکی و روانی تقسیم می‌شود. در جنبه فیزیکی، این ارتباط به محض ارائه حمایت، آرامش و محبت توسط والدین شکل می‌گیرد. اما در جنبه روانی، این ارتباط بر اساس ارتباط عاطفی، احساس امنیت و ارزش دانستن فرزندان تأثیر می‌گذارد. ارتباط بین والدین و فرزندان یک پیوند قوی و مهم است که می‌تواند تأثیر بسیاری در مسیر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد. به عبارت دیگر می‌توان دقیق‌تر به این موضوع پرداخت. در مورد ارتباط کلی بین والدین و فرزندان، می‌توان آن را به طور کلی به دو جنبه تقسیم کرد: فیزیکی و احساسی. از نگاه جنبه فیزیکی، پیوند بین والدین و فرزندان در تعاملات روزمره آنها آشکار است. این تعاملات شامل بغل‌های گرم و یا لمس ملایم روی شانه است و این اقدامات فیزیکی عشق، مراقبت و آرامش را انتقال می‌دهند. والدین نقش حیاتی در تأمین رفاه فیزیکی فرزندان خود دارند که شامل تأمین نیازهای اساسی آنها مانند غذا، پناهگاه و حفاظت می‌شود. از سوی دیگر، از نظر جنبه احساسی این رابطه، شامل درک، همدلی و حمایت است. اتصال احساسی از طریق گفتگوهای معنی‌دار است که والدین به دقت به افکار و احساسات فرزندانشان گوش می‌دهند بدون قضاوت. فراهم کردن فضای ایمن برای ارتباط باز کودکان، امکان پیدا کردن یک احساس قوی از اعتماد به راهنمایی و عشق بی‌قید و شرط والدین خود را فراهم می‌کند. هر دو جنبه فیزیکی و احساسی از اهمیت بسیاری برای تقویت رابطه سالم والدین و فرزندان برخوردارند (محبوب دانا و همکاران، ۱۳۹۶).

علاوه بر این، رابطه والدین و فرزندان نیز تحت تأثیر سطح مشارکت و پیوستگی والدین در زندگی فرزندانشان قرار دارد. مشارکت فعال در فعالیت‌های فرزندانشان، مانند حضور در رویدادهای مدرسه، بازی‌های ورزشی یا فعالیت‌های فرهنگی، علاقه و حمایت واقعی خود را نسبت به رشد و توسعه فرزندانشان نشان می‌دهد. این مشارکت نه تنها پیوند والدین و فرزندان را تقویت می‌کند بلکه به کودکان کمک می‌کند که ارزشمند و ارزشمند احساس کنند. علاوه بر این، والدینی که به طور فعال در هم‌دستی با فرزندانشان در هم‌دستی‌ها یا علاقه‌های مشترک مشارکت می‌کنند، فرصت‌هایی برای گذراندن وقت با کیفیت را ایجاد می‌کنند که منجر

به ایجاد ارتباط و درک عمیق می‌شود. با مشارکت فعال در زندگی فرزندان، والدین می‌توانند خاطرات و تجربیاتی برای ایجاد یک رابطه قوی و پربار والدین و فرزندان ایجاد کنند (ضیایی و همکاران، ۱۳۹۹).

رابطه بین ارتباط والدین و فرزندان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

تأثیر ارتباط والدین و فرزندان بر عملکرد تحصیلی

ارتباط قوی و سالم بین والدین و فرزندان می‌تواند به طور موثری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. هنگامی که والدین با فرزندان خود به صورت منظم ارتباط برقرار می‌کنند، آنها توانایی حل مشکلات، مدیریت زمان و تمرکز را بهتر به دست می‌آورند. علاوه بر این، فرزندان که از ارتباط صمیمی با والدین برخوردارند، معمولاً از اعتماد به نفس بالا برخوردار هستند و در پیشبرد تحصیلات خود با انگیزه و هدفمند عمل می‌کنند. ارتباط بین والدین و فرزندان یکی از عوامل مهم در تعیین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. تحقیقات نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و سازنده بین والدین و فرزندان، تأثیر قابل توجهی بر پیشرفت تحصیلی دارد. این ارتباط می‌تواند به تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند و نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آنها در دوره‌های بعدی ایفا کند. به علاوه، همکاری میان اولیاء، مدرسه و مشاوران تحصیلی نیز می‌تواند به بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند. عوامل دیگری نیز می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارند، از جمله سلامت روانی، سلامت محیطی، سطح درآمد خانواده، سلامت جسمانی و روابط اجتماعی. بنابراین، توجه به ارتباط و تعامل مثبت میان اولیاء و مدرسه، به عنوان یکی از عوامل کلیدی در تحقق پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، بسیار حائز اهمیت است.

ارتباط بین نیازهای روانشناختی فرزندان و پیشرفت تحصیلی

ارتباط بین والدین و فرزندان به وفوری از نیازهای روانشناختی مهم فرزندان پاسخ می‌دهد. فرزندان نیاز به احساس عزت و اهمیت دارند و این نیاز را از طریق ارتباط والدین و فرزندان برآورده می‌کنند. والدینی که به صورت منظم با فرزندان خود ارتباط برقرار می‌کنند و به آنها توجه می‌کنند، حس شایستگی و قدرت فرزندان را تقویت می‌کنند. این حس شایستگی و قدرت در پیشرفت تحصیلی و تلاش برای رسیدن به اهداف تحصیلی موجود در فرزندان تأثیر مثبتی دارد. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و سازنده بین نیازهای روانشناختی اساسی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. این نیازها می‌توانند به تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان کمک کنند و نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آنها در دوره‌های بعدی ایفا کنند. عوامل دیگری نیز می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارند، از جمله سلامت روانی، سلامت محیطی، سطح درآمد خانواده، سلامت جسمانی و روابط اجتماعی. بنابراین، توجه به ارتباط و تعامل مثبت میان نیازهای روانشناختی اساسی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، بسیار حائز اهمیت است.

نقش پشتیبانی والدین در مواجهه با چالش‌های تحصیلی

والدین می‌توانند با ارائه حمایت و پشتیبانی به فرزندان خود در مواجهه با چالش‌های تحصیلی آنها را تقویت کنند. والدین می‌توانند از طریق ارائه راهنمایی‌ها، تشویق و ایجاد انگیزه برای مطالعه و یادگیری، به فرزندان خود کمک کنند تا با چالش‌های تحصیلی مواجه شوند. این نوع پشتیبانی والدین می‌تواند به فرزندان اعتماد به نفس بیشتری بدهد و آنها را تشویق کند تا به دنبال رسیدن به اهداف تحصیلی خود بپردازند.

تأثیر نظارت و کنترل والدین بر عملکرد تحصیلی

نظارت و کنترل موثر والدین بر رفتارها و فعالیت‌های تحصیلی فرزندان نیز می‌تواند تأثیر گذاری بسیار زیادی بر عملکرد تحصیلی آنها داشته باشد. والدینی که به صورت منظم و موثر نظارت می‌کنند و به فرزندان خود سطحی از استقلال و مسئولیت را اعطا می‌کنند، می‌توانند آنها را به سمت انجام وظایف تحصیلی و مطالعه راهنمایی کنند. اما نظارت و کنترل بیش از حد ممکن است باعث ایجاد فشار و استرس بر فرزندان شود و منجر به کاهش انگیزه و عملکرد تحصیلی آنها شود. بنابراین، تعادل در اعطای استقلال و نظارت مناسب می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی داشته باشد (طهماسبی پور و همکاران، ۱۴۰۰).

عوامل مؤثر در ارتباط والدین و فرزندان و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی

نوع ارتباط والدین و فرزندان

نوع ارتباط بین والدین و فرزندان می‌تواند تأثیر بزرگی بر پیشرفت تحصیلی داشته باشد. ارتباط دوسویه، صمیمی و راستا، که بر مبنای احترام و توجه به نیازهای فرزندان بنا شده است، منجر به اثربخشی و کاهش احتمال مشکلات رفتاری و تحصیلی در فرزندان می‌شود. ارتباط والدین و فرزندان معمولاً یک ارتباط عاطفی و محوری در زندگی خانوادگی است. این ارتباط بر پایه عشق، احترام، حمایت و توجه مشترک بین والدین و فرزندان بنا شده است. والدین معمولاً مسئولیت تربیت و پرورش فرزندان خود را بر عهده دارند و این ارتباط می‌تواند تأثیر بسیار زیادی بر روند رشد و توسعه فرزندان داشته باشد. ارتباط مثبت و سالم بین والدین و فرزندان می‌تواند به رشد روانی و اجتماعی سالم فرزندان کمک کند و از دیگر طرف، والدین نیز از این ارتباط به عنوان منبعی برای شادمانی و احساس موفقیت استفاده می‌کنند. اما در مواردی که این ارتباط دچار مشکلات و ناسازگاری‌ها می‌شود، می‌تواند بر روی روند توسعه و رشد فرزندان و البته روابط خانوادگی تأثیر منفی بگذارد. ارتباط والدین و فرزندان می‌تواند به عنوان یک روابط فرعی نیز در نظر گرفته شود که بر اساس ارتباط اصلی والدین با یکدیگر شکل می‌گیرد (محبوب دانا و همکاران، ۱۴۰۲). این ارتباط معمولاً در زمان کودکی و نوجوانی فرزندان بسیار مهم است و تأثیر بسیار زیادی بر روند شخصیت‌پروری و رشد اجتماعی و عاطفی آنها دارد. والدین با ارائه حمایت، انگیزه، توجه و راهنمایی به فرزندان، می‌توانند ارتباط مثبت و سالمی را با آنها برقرار کنند و از طرف دیگر، فرزندان نیز با احترام، اطاعت و ارتباط متقابل می‌توانند این ارتباط را تقویت کنند. از طرف دیگر، ارتباط والدین و فرزندان ممکن است در برخی مواقع دچار مشکلات و ناسازگاری‌ها شود، که می‌تواند منجر به اختلالات رفتاری، مشکلات روانی و اختلافات خانوادگی شود. این

مشکلات ممکن است از عوامل مختلفی نظیر فشارهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... ناشی شود. در چنین شرایطی، ارتباط والدین و فرزندان نیازمند توجه، صبر، درک و راه‌حل‌های مناسب برای حل مشکلات است تا این ارتباط بهبود یابد و تاثیر مثبت خود را بر روند رشد و توسعه فرزندان دوباره ایجاد کند.

سبک تربیت و نقش آن در پیشرفت تحصیلی

سبک تربیت و نحوه برخورد والدین با فرزندان نیز تأثیر قابل توجهی بر پیشرفت تحصیلی دارد. سبک تربیت و نقش آن در پیشرفت تحصیلی فرزندان یکی از موضوعات مهمی است که بر روند رشد و توسعه آنها تأثیرگذار است. سبک‌های مختلف تربیتی شامل سبک‌های دستوری، مهربانی، دموکراتیک و بی‌تفاوتی می‌باشد و هر یک از این سبک‌ها می‌توانند تأثیرات متفاوتی بر روند پیشرفت تحصیلی فرزندان داشته باشند. سبک تربیت دستوری که شامل کنترل بالا و انتظارات بالا از فرزندان است، ممکن است باعث افزایش استرس و فشار بر فرزندان شود و در نتیجه، پیشرفت تحصیلی آنها را محدود کند. به عنوان مثال، فرزندان که تحت فشار و کنترل زیاد والدین هستند، ممکن است از انگیزه خود برای یادگیری و پیشرفت تحصیلی محروم شوند (عوض پور مشیری، ۱۴۰۰). از سوی دیگر، سبک تربیت مهربانی که شامل حمایت و انگیزه والدین بدون ایجاد فشار زیاد بر فرزندان است، می‌تواند بهبود قابل توجهی در پیشرفت تحصیلی آنها داشته باشد. این سبک تربیت ممکن است باعث افزایش انگیزه، اعتماد به نفس و تمایل به یادگیری در فرزندان شود. سبک تربیت دموکراتیک که شامل تعادل بین انتظارات والدین و احترام به نظرات و انگیزه‌های فرزندان است، می‌تواند به تقویت مهارت‌های اجتماعی و مدیریتی فرزندان کمک کرده و در نتیجه، پیشرفت تحصیلی آنها را تسهیل کند. بنابراین، سبک تربیت و نقش آن در پیشرفت تحصیلی به شدت وابسته به این است که والدین چه نوع سبک تربیتی را انتخاب و اجرا می‌کنند. انتخاب سبک تربیت مناسب و تعامل مثبت والدین با فرزندان می‌تواند بهبود چشمگیری در پیشرفت تحصیلی و عملکرد آکادمیک آنها داشته باشد. سبک تربیت و نقش آن در پیشرفت تحصیلی فرزندان می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای داشته باشد. برخی از این تأثیرات عبارتند از:

۱. انگیزه و اعتماد به نفس: سبک تربیت مهربانی و حمایتی می‌تواند انگیزه و اعتماد به نفس فرزندان را افزایش دهد که در نتیجه، آنها بهترین تلاش خود را در تحصیلات انجام دهند.
۲. مهارت‌های اجتماعی: سبک تربیت دموکراتیک که احترام به نظرات فرزندان را تقویت می‌کند، می‌تواند به توسعه مهارت‌های اجتماعی و همکاری در محیط تحصیلی کمک کند.
۳. مقابله با استرس: سبک تربیت مهربانی و حمایتی می‌تواند به فرزندان کمک کند تا بهتر با استرس مدرسه و تحصیلی کنار بیایند و به تعادل روانی دست یابند.

۴. انعطاف‌پذیری: سبک تربیت دموکراتیک که احترام به نظرات فرزندان را تقویت می‌کند، می‌تواند به فرزندان کمک کند تا مهارت‌های انعطاف‌پذیری و حل مسئله را تقویت کنند که این مهارت‌ها برای پیشرفت تحصیلی آن‌ها بسیار حیاتی است.

۵. ایجاد علاقه به یادگیری: سبک تربیت مهربانی و انگیزه‌بخشی می‌تواند علاقه فرزندان به یادگیری را افزایش دهد و آن‌ها را به تحصیل و پژوهش ترغیب کند. به طور کلی، سبک تربیت و نقش آن در پیشرفت تحصیلی فرزندان بسیار پیچیده است و تأثیرات مختلفی می‌تواند داشته باشد. انتخاب سبک تربیتی که باعث توسعه مثبت و کامل فرزندان شود، بسیار مهم است و نیاز به توجه و آگاهی از نیازها و توانایی‌های فرزندان دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ارتباط و تعامل مثبت بین اولیاء و مدرسه، تأثیر قابل توجهی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. هر چه تعداد ارتباط‌های اولیاء و خانواده‌ها با مدرسه بیشتر و مستمرتر باشد، پیشرفت تحصیلی نیز بیشتر خواهد بود. این ارتباط می‌تواند به تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند و نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آن‌ها در دوره‌های بعدی ایفا کند. عوامل دیگری نیز می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارند، از جمله سلامت روانی، سلامت محیطی، سطح درآمد خانواده، سلامت جسمانی و روابط اجتماعی. بنابراین، همکاری میان اولیاء، مدرسه و مشاوران تحصیلی می‌تواند به بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند (همان). در نتیجه، توجه به ارتباط و تعامل مثبت میان اولیاء و مدرسه، به عنوان یکی از عوامل کلیدی در تحقق پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، بسیار حائز اهمیت است. مشارکت و پیوستگی والدین در زندگی فرزندان می‌تواند به تقویت رابطه والدین و فرزندان کمک کند و احساس ارزشمندی به فرزندان بدهد. این اقدامات نه تنها به فیزیکی بودن ارتباط بین والدین و فرزندان اهمیت می‌دهند، بلکه به ایجاد اتصال احساسی و ایجاد فضای امن برای ارتباط با فرزندان کمک می‌کنند. به طور کلی، این نتایج نشان می‌دهند که تقویت رابطه والدین و فرزندان نیازمند توجه به هر دو جنبه فیزیکی و احساسی این رابطه، و همچنین مشارکت و پیوستگی فعال والدین در زندگی فرزندان است. نتایج این روش‌های پشتیبانی والدین بر عملکرد تحصیلی فرزندان بدین شرح می‌باشد: ۱. افزایش موفقیت تحصیلی: حمایت والدین و ارتباط موثر آنها با فرزندان می‌تواند منجر به افزایش موفقیت تحصیلی و عملکرد بهتر در مدرسه شود. ۲. افزایش اعتماد به نفس: حس شایستگی و قدرتی که از طریق ارتباط مثبت والدین به فرزندان انتقال می‌یابد، می‌تواند باعث افزایش اعتماد به نفس و اعتماد به توانایی‌های شخصی فرزندان شود. ۳. کاهش استرس و اضطراب: ارتباط نزدیک والدین با فرزندان و حمایت آنها می‌تواند به کاهش استرس و اضطراب فرزندان در مواجهه با چالش‌های تحصیلی کمک کند. ۴. افزایش انگیزه و تلاش: پشتیبانی والدین می‌تواند با افزایش انگیزه و تشویق فرزندان به تلاش برای رسیدن به اهداف تحصیلی، عملکرد تحصیلی آنها را

بهبود بخشد. به طور کلی، نقش فعال والدین در ارتباط با فرزندان و پشتیبانی از آنها می تواند تأثیر بسیار مثبتی بر عملکرد تحصیلی و رشد شخصیتی آنها داشته باشد.

منابع

- شیرازی، رحیم، مهاجران، بهناز، & قلعه ای، علیرضا. (۱۳۹۶). بررسی نقش میانجی انتظارات والدین و مشارکت والدین در رابطه بین انتظارات معلمان با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم استان آذربایجان غربی در سال ۹۴-۹۵. اندیشه های نوین تربیتی، ۱۳(۳)، ۲۲۹-۲۴۹.
- ضیایی، منوچهر & جمال‌دینی، محمد. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر راهبردهای شرح و بسط پیچیده بر اضطراب ریاضی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره ابتدایی شهرستان سیریک. رویکردی نو بر آموزش کودکان و مدارس
- طهماسبی پور، نجف، حمیدی، فریده & کاظمی، زهرا. (۱۴۰۰). بررسی اثربخشی استفاده از محتوای الکترونیکی درس ریاضی بر یادگیری خودتنظیم و پیشرفت تحصیلی. فناوری آموزش.
- عوض پور مشیری، سحر. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین بازی های رایانه ای و هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول ناحیه یک کرمان. رویکردی نو بر آموزش کودکان و مدارس.
- محبوب دانا، زهرا و غلامرضایی، مرضیه و رمضانی طرازخاکی، لیلا (۱۴۰۲). بررسی تاثیر ارتباط و تعامل بین اولیاء و مدرسه در پیشرفت آموزشی و تربیتی دانش آموزان، دومین همایش علمی پژوهش‌مندی، بندرعباس،